

ОЛЕНА МИХАЙЛІВНА ЛУК'ЯНОВА

*Уходят люди... Их не возвратитъ,
Их тайные миры не возродитъ.
И каждый раз мне хочется опять
от этой невозвратности кричать...*

*Да, остаются книги и мосты,
машины и художников холсты,
да, многому остаться суждено,
но что-то ведь уходит все равно!*

Вітчизняна педіатрія понесла тяжку втрату. 15 серпня 2014 року пішла з життя видатний, всесвітньо відомий вчений-педіатр та громадський діяч, почесний директор ДУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології Національної АМН України», лауреат Державних премій, Заслужений діяч науки і техніки України, академік НАН та НАМН України, академік РАМН, доктор медичних наук, професор ЛУК'ЯНОВА ОЛЕНА МИХАЙЛІВНА.

Олена Михайлівна народилася на Чернігівщині у родині вчителів. Багато років життя Олени Михайлівни було пов'язано з Інститутом педіатрії, акушерства та гінекології Національної АМН України. З 1949 р., після закінчення Київського медичного інституту, Олена Михайлівна Лук'янова розпочала свою трудову діяльність в Інституті педіатрії, акушерства та гінекології Національної АМН України, пройшовши шлях від молодшого наукового співробітника до керівника відділу (з 1953 р.), заступника (1968-1979 рр.) і директора (1979-2005 рр.) цього провідного науково-лікувального закладу нашої країни.

У 1966 р. вона захистила докторську дисертацію «Вопросы специфической антенатальной и постнатальной профилактики рахита» і у 1968 р. їй було присвоєно вчене звання професора.

Наукові розробки Олени Михайлівни Лук'янової є вагомим внеском у фундаментальну та прикладну медицину. Зокрема, розроблені сучасні методи профілактики й лікування порушень здоров'я, пов'язаних із дефіцитом вітаміну D в організмі. Встановлені механізми розвитку і запропоновано нову класифікацію захворювань, спричинених порушеннями обміну вітаміну D і кальцій-фосфорного гомеостазу в дітей. Уточнено важливі ланки порушень метаболізму кісткової тканини залежно від виду соматичної патології, віку дитини, впливу несприятливих екологічних факторів на її організм. Ці результати лягли в основу перегляду наявних і опрацювання нових методів профілактики та лікування ряду захворювань і гіпокальціємічних станів у дітей. За участю О.М. Лук'янової створено новий препарат вітаміну D – Відеїн-3.

О.М. Лук'янова – засновник української наукової школи дитячої гастроентерології. Під керівництвом та за її безпосередньої участі розкрито окремі механізми формування хронічних захворювань шлунка, кишківника, печінки, жовчовивідних шляхів і підшлункової залози в дітей, запропоновано схеми їх патогенетичної терапії і профілактики. Розроблено і впроваджено в практику методи ендоскопічного й ультразвукового дослідження органів травлення в дітей. Створено нові продукти лікувального харчування для дітей із патологією органів травлення.

Олена Михайлівна проводила унікальні дослідження з вивчення впливу наслідків радіаційного опромінення на стан біологічної системи «мати – плід - дитина». В результаті було встановлено закономірності й особливості порушень стану здоров'я, розроблено діагностичні критерії та лікувально-профілактичні комплекси для дітей і жінок з радіаційно контрольованих регіонів України, які зазнали дії гострого або тривалого опромінення.

Блискучий талант та великі організаторські здібності були реалізовані О.М. Лук'яновою в період її тридцятирічного керівництва Інститутом педіатрії, акушерства і гінекології, який став взірцем ефективної наукової та практичної діяльності та співпраці з вітчизняними та закордонними вченими. О.М. Лук'яновою створена потужна школа наукових кадрів

в галузі клінічної та соціальної педіатрії, перинатології, неонатології. Під керівництвом Олени Михайлівни було підготовлено 24 докторів і 57 кандидатів наук.

У доробку Олени Михайлівни – понад 600 наукових праць, у тому числі 25 монографій, 10 посібників і підручників, енциклопедії, 18 авторських свідоцтв і патентів України. Результати численних наукових досліджень стали основою її наукових праць: «Рахит» (1970 р.), «Ангиохолециститы у детей» (1975 р.), «Новые продукты диетического и лечебного питания высокой биологической ценности для беременных женщин и детей» (1991 р.), «Фармакотерапия в педиатрии» (1993 р.), «The Chernobyl Accident. Thyroid Abnormalities in Children, Congenital Abnormalities and other radiation related information» (1996 р.); «Ревматоидный артрит у детей» (2002 р.), «Чернобыльская катастрофа: Состояние здоровья женщин и детей» (2003 р.), «Ионизирующее излучение и иммунная система у детей» (2003 р.), «Витамин D и его роль в обеспечении здоровья детей и беременных женщин» (2005 р.) та багатьох інших.

За видатні наукові досягнення О.М. Лук'янову було обрано дійсним членом (академіком) Академії медичних наук СРСР (1984 р.), дійсним членом Національної академії наук України (1992 р.), дійсним членом Російської академії медичних наук (1992 р.) та академіком Національної академії медичних наук України (1993 р.).

Протягом багатьох років О.М. Лук'янова була головним консультантом дитячих клінік і дитячої консультативної поліклініки ДУ «Інституту педіатрії, акушерства та гінекології НАМН України». Профіль її лікарської допомоги надзвичайно широкий, вона консультувала тяжко хворих дітей з різноманітними захворюваннями, очолювала складні лікарські консиліуми як в інституті, так і за його межами. Величезний медичний досвід і притаманна їй глибина аналітичного мислення зробили О.М. Лук'янову видатним клініцистом. Її консультації, консиліуми — це була справжня школа клінічної майстерності для лікарів-педіатрів.

Визначний організатор науки, О.М. Лук'янова була одним із засновників Національної академії медичних наук України та членом Президії, куратором ряду важливих національних та державних медико-соціальних програм, які були спрямовані на покращення охорони здоров'я дітей та жінок України.

Олена Михайлівна Лук'янова проводила велику громадську діяльність, була членом Всесвітньої та Європейської асоціації перинатологів, виконкому Міжнародної асоціації педіатрів. О.М. Лук'янова майже 30 років була Президентом Асоціації педіатрів України. Під її керівництвом та за безпосередньої участі були проведені з'їзди та конгреси педіатрів України з актуальних проблем педіатрії. В останні роки життя вона стала фундатором створення та успішно виконувала обов'язки Почесного президента Федерації педіатрів країн СНД (з 2008 р.).

Вона була членом Державної комісії з присудження Державних премій України в галузі науки і техніки, членом Наглядової ради благодійного фонду "Україна-дітям", головою Координаційної ради Національної програми «Діти України» та Національної програми «Репродуктивне здоров'я 2001-2005». Вона була головним редактором журналів «Перинатологія та педіатрія» і «Здоровье женщины» та заступником головного редактора журналу «Педіатрія, акушерство та гінекологія», членом редколегії «Журналу Академії медичних наук України» та інших провідних наукових журналів.

З 1974 р. була членом Комітету радянських жінок СРСР, з 1980 р. - голова Українського комітету міжнародного руху «Лікари за запобігання ядерної війни», голова Дитячого фонду України. В 1981 р. була делегатом від України на 36 сесії Генеральної Асамблеї ООН.

Заслуги Олени Михайлівни перед Вітчизною відзначені орденом Вітчизняної війни I ступеня, орденом «За мужність», орденами Трудового Червоного Прапора та Жовтневої революції, «Орденом княгині Ольги» III ступеня, а також 15 медалями за трудову діяльність та участь у Великій Вітчизняній війні, Почесною грамотою Президії Верховної Ради України, Дипломом Міжнародного академічного рейтингу «Золота фортуна», срібною Георгієвською медаллю «Честь, слава, труд», пам'ятною медаллю «За заслуги в розбудові економіки та вагомий внесок у створення міжнародного іміджу України». О. М. Лук'янова — почесний громадянин м. Києва (1997 р.).

Олена Михайлівна Лук'янова — приклад найвищої професійної майстерності, наукового пошуку і відкриттів. За багато десятиліть своєї яскравої науково-педагогічної діяльності вона виховала велику кількість талановитих вчених, практичних лікарів-педіатрів, організаторів дитячої охорони здоров'я, що працюють у всіх куточках нашої країни. Сьогодні важко оцінити масштаб всього, що створено Оленою Михайлівною для вітчизняної педіатрії, для кожного з тих, кому пощастило працювати і вчитися у неї...

Вона прожила яскраве земне життя, встигнувши стати Людиною-епохою в науковому, медичному та суспільному житті України. Все її трудове життя було присвячене дітям. Вона жила для дітей і в ім'я охорони їхнього здоров'я. Олена Михайлівна назавжди залишиться в наших серцях талановитим і пристрасним дослідником, прекрасною жінкою, якій були притаманні така життєва енергія і такий магнетизм, для яких поки не придумано слів. Вона вміла цінувати в людях їх гідність і завжди розуміла слабкості, була такою яскравою і самотньою, що, кажучи це в минулому часі, неймовірно шкода, що її більше немає поруч. Ми завжди будемо пам'ятати її як мудрого та дбайливого Вчителя, видатного Педіатра, талановитого Вченого, Людину високої культури і благородства.